

Inspectie Justitie en Veiligheid
Ministerie van Justitie en Veiligheid

Verantwoord vertrek van vreemdelingen uit Nederland

Plan van aanpak

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	2
1.1 Aanleiding	2
2. Doelstelling en probleemstelling	4
2.1 Doelstelling.....	4
2.2 Centrale vraag en deelvragen.....	4
3. Onderzoeksaanpak en communicatie	5
3.1 Onderzoeksmethode	5
3.2 Rapportage.....	5

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

De Dienst Terugkeer en Vertrek (hierna: de DT&V) is verantwoordelijk voor de regie op het vertrektraject van vreemdelingen die Nederland moeten verlaten.¹ De taak van de DT&V is het bevorderen van het daadwerkelijk vertrek van vreemdelingen, die primair een eigen verantwoordelijkheid hebben om Nederland te verlaten. De regievoerders van de DT&V voeren vertrekgesprekken met de vreemdeling om ze te bewegen tot zelfstandig vertrek. Dit gebeurt enerzijds door de vreemdeling zodanig te informeren dat hij in staat is zijn vertrek te gaan regelen en anderzijds door het zoveel mogelijk wegnemen van weerstand en het zoeken naar oplossingen voor individuele vertrekbelemmeringen. De informatie uit de vertrekgesprekken draagt tevens bij aan het compleet maken van een vertrekdossier. Het heeft de voorkeur dat de vreemdeling zelfstandig vertrekt, al dan niet met de hulp van de Internationale Organisatie voor Migratie (hierna: de IOM)² of een Non-Gouvernementele Organisatie (hierna: de NGO) die vreemdelingen ondersteunt bij zelfstandige en duurzame terugkeer. Als de vreemdeling binnen de daarvoor gestelde termijn niet is vertrokken, kan de DT&V tot gedwongen uitzetting naar herkomstland overgaan.

De Inspectie heeft op basis van signalen uit het veld een oriënterend onderzoek uitgevoerd om te bezien waar zich mogelijke aandachtspunten of risico's bevinden in het voorbereiden van de terugkeer van vreemdelingen.

De Inspectie ziet op grond van de uitgevoerde oriëntatie mogelijke risico's als het gaat om de gesprekstechnieken die regievoerders hanteren tijdens de vertrekgesprekken met vreemdelingen. Er zijn verschillen tussen regievoerders, die mogelijk te verklaren zijn door een andere achtergrond en/of opleiding. Ook wordt van een regievoerder verwacht dat hij op verschillende momenten tijdens het terugkeerproces actief controleert of rekening moet worden gehouden met bijzondere omstandigheden die ertoe kunnen leiden dat er (tijdelijk) wordt afgezien van het vertrek van de vreemdeling uit Nederland. Te denken valt aan schrijnende en medische omstandigheden³ en buiten schuld aspecten.⁴ Deze omstandigheden moeten door de regievoerder in het zogenoemde vertrekplan verwerkt worden, waarbij moet blijken van een inhoudelijke afweging om het vertrek van de vreemdeling al dan niet (tijdelijk) door te zetten. Tot slot moeten vreemdelingen, binnen het gegeven dat zij vaak tegen hun wil Nederland moeten verlaten, van regievoerders de kans krijgen om realistische wensen ten aanzien van het vertrek te onderzoeken en waar mogelijk te realiseren. Ook op dit punt ziet de Inspectie, op basis van de uitgevoerde oriëntatie, mogelijke aandachtspunten.

¹ Artikel 69a Organisatiebesluit Ministerie van Justitie en Veiligheid

² IOM ondersteunt migranten die zelfstandig terugkeren naar het land van herkomst of door migreren naar een derde land waar permanent verblijf is gewaarborgd.

³ De medische situatie van een vreemdeling kan ertoe leiden dat de uitzetting op grond van art. 64 Vreemdelingenwet 2000 wordt geschorst.

⁴ Er is sprake van buiten schuld op het moment dat een vreemdeling objectief getracht heeft om terug te keren naar zijn land van herkomst, maar dat dit niet lukt. Dit kan bijvoorbeeld gebeuren als zijn land van herkomst weigert om een (eenmalig) paspoort (laissez-passer) te verstrekken, waarmee de vreemdeling toegang kan krijgen tot dat land.

Daarbij is van belang te benoemen dat de terugkeer van vreemdelingen, gelet op de tegengestelde belangen die een rol spelen, een complex proces is. Enerzijds is het uitgangspunt van het Nederlandse toelatingsbeleid dat vreemdelingen die geen recht hebben op een verblijfsvergunning moeten terugkeren naar hun land van herkomst. Anderzijds kan de vreemdeling er belang bij hebben dat het vertrek niet gerealiseerd wordt omdat hij of zij een toekomst in Nederland wil opbouwen. Deze twee tegengestelde belangen zijn lastig om bij elkaar te brengen. Echter, de vreemdeling heeft, binnen het gegeven dat hij tegen zijn zin Nederland moet verlaten, belang bij een veilig, zorgvuldig en humaan vertrek. Ook is de kans op een snel en effectief vertrek uit Nederland groter als rekening wordt gehouden met de wensen en belangen van de vreemdeling. Tot slot is het voor het behoud van het maatschappelijk draagvlak voor de opvang en toelating van asielzoekers van belang dat er sprake is van een effectief en humaan terugkeerproces.

Op basis van bovenstaande zal de Inspectie onderzoek uitvoeren naar de vraag of het vertrek van de vreemdeling op verantwoorde wijze plaatsvindt. Daarbij zal de Inspectie toetsen, binnen de wettelijke kaders, of voldoende rekening wordt gehouden met de belangen van de vreemdeling bij het realiseren van het vertrek. Gedacht kan worden aan wensen van de vreemdeling met betrekking tot terugkeerondersteuning in natura of begeleiding of scholing gericht op duurzame terugkeer. Tot slot zal de Inspectie ook onderzoeken hoe de informatie-uitwisseling tussen de DT&V en de netwerkpartners plaatsvindt om verantwoord vertrek van vreemdelingen te realiseren.

2. Doelstelling en probleemstelling

2.1 Doelstelling

De Inspectie wil met dit onderzoek inzichtelijk maken of de DT&V, binnen de wettelijke kaders, in voldoende mate rekening houdt met de belangen van de vreemdeling bij het realiseren van verantwoord vertrek uit Nederland.

2.2 Centrale vraag en deelvragen

In welke mate houdt de DT&V, binnen de wettelijke kaders, rekening met het belang van de vreemdeling bij het realiseren van verantwoord vertrek uit Nederland?

Daarbij vindt de Inspectie de volgende elementen van belang:

- De gespreksvoering door regievoerders van de DT&V en de mate waarin zij hiervoor toegerust en opgeleid zijn;
- De mate waarin regievoerders actief de zogenoemde toetsingsmomenten hanteren;
- De mate waarin een vreemdeling de ruimte krijgt om, binnen het gegeven dat hij tegen zijn wil Nederland moet verlaten, zijn eigen vertrekwensen te onderzoeken.

De Inspectie beantwoordt de centrale vraag aan de hand van de volgende deelvragen:

1. Hoe zijn de regievoerders van de DT&V opgeleid en toegerust als het gaat om gespreksvoering?
2. Hoe wordt invulling gegeven aan de toetsingsmomenten door de regievoerders?
3. Hoe verloopt de informatie-uitwisseling tussen de DT&V en andere netwerkpartners?
4. In hoeverre geven regievoerders vreemdelingen de ruimte om de zelfstandig vertrekwensen te onderzoeken?
5. Wordt er gewerkt conform het geldende beleid? Als dat niet het geval is, wat is hiervoor de reden?
6. Welke verbeterpunten zijn te benoemen?

3. Onderzoeksaanpak en communicatie

3.1 Onderzoeksmethode

Documentstudie

De Inspectie vraagt relevante documenten op bij de DT&V. Te denken valt aan procesprotocollen en opleidingsoverzichten. Ook gaat de Inspectie vertrekdossiers van vreemdelingen bestuderen.

Interviews medewerkers

De Inspectie gaat interviews afnemen bij regievoerders, beleidsmedewerkers en leidinggevenden bij de DT&V. Ook zal de Inspectie de netwerkpartners, zoals het COA en de IND, benaderen voor interviews. Verder zullen belangenbehartigers, belangenorganisaties en NGO's worden benaderd voor een interview.

Interviews vreemdelingen

Ook gaat de Inspectie interviews afnemen bij asielzoekers die in een asielzoekerscentrum wonen en een eerste negatieve asielbeslissing inclusief een terugkeerbesluit hebben ontvangen (niet zijnde een afwijzing op grond van de Dublinverordening⁵). De Inspectie zal trachten om een heterogene groep samen te stellen met voldoende verschillen qua nationaliteit, taal, opleiding van de vreemdelingen.

Alle geïnterviewden krijgen, conform het protocol voor de werkwijze, voorafgaand aan het interview het interviewprotocol van de Inspectie toegestuurd. De interviewverslagen zullen worden aangeboden voor wederhoor alvorens te worden vastgesteld.

3.2 Rapportage

Alle onderzoeksbevindingen worden in samenhang door de Inspectie geanalyseerd, waardoor de genoemde onderzoeksvragen beantwoord kunnen worden in het conceptrapport. Het rapport wordt na vaststelling door de Inspecteur-Generaal aangeboden aan de verantwoordelijke bewindspersoon van Justitie en Veiligheid en wordt uiterlijk zes weken daarna gepubliceerd.

⁵ De Dublinverordening is een per 1 september 2003 van kracht geworden EG-verordening nr. 343/2003 van de Raad die bepaalt welk land verantwoordelijk is voor een asielverzoek.

Inspectie Justitie en Veiligheid

*Toezicht, omdat rechtvaardigheid en veiligheid
niet vanzelfsprekend zijn.*

Dit is een uitgave van:

Inspectie Justitie en Veiligheid
Ministerie van Justitie en Veiligheid
Turfmarkt 147 | 2511 DP Den Haag
Postbus 20301 | 2500 EH Den Haag
[Contactformulier](#) | www.inspectie-jenv.nl

Oktober 2021

*Aan deze publicatie kunnen geen rechten worden ontleend.
Vermenigvuldigen van informatie uit deze publicatie is toegestaan,
mits deze uitgave als bron wordt vermeld.*